

آسیب‌شناسی تعامل مجلس
با دولت‌های نهم و دهم؛
پیشنهاداتی برای دولت یازدهم

به نام خدا

فهرست مطالب

۱	چکیده
۲	مقدمه
۳	۱. وظایف مجلس و دولت در نظام جمهوری اسلامی
۵	۲. بیانات مقام معظم رهبری درباره همکاری قوا
۹	۳. ارتباط مجلس با دولت‌های نهم و دهم
۱۸	۴. چشم‌انداز آینده
۲۴	نتیجه‌گیری
۲۶	پیوست‌ها

آسیب‌شناسی تعامل مجلس با دولت‌های نهم و دهم؛ پیشنهاداتی برای دولت یازدهم

چکیده

تعامل سازنده دو قوه مقننه و مجریه، بدون تردید تأثیر بسزایی در پیشرفت و توسعه کشور خواهد داشت. بنای روابط دو قوه بر مبنای همکاری و رویکردهای همگرایانه و مشارکتی می‌تواند سبب‌ساز اتخاذ تصمیمات معقولانه‌تر و کارآمدتری شود و همچنین اجرا و عملیاتی کردن سیاست‌ها را به دلیل وجود اجماع با هزینه‌های کمتری امکانپذیر سازد. در صورت در دستور کار قرار گرفتن چنین امری، احتمال دستیابی به اهداف از پیش تعیین شده افزایش می‌یابد و کارآمدی نظام سیاسی نیز بر شهروندان جامعه روشن‌تر خواهد شد.

این گزارش در تلاش است تا ضمن بررسی اهمیت تعامل دولت و مجلس شورای اسلامی، لزوم هماهنگی قوا را از دیدگاه رهبر معظم انقلاب بررسی کند. در ادامه به آسیب‌شناسی ارتباط دولت و مجلس در دوران گذشته پرداخته می‌شود و ضمن ترسیم چشم‌اندازی از نحوه تعامل دولت یازدهم و مجلس نهم به ارائه الگوی مطلوب در این زمینه می‌پردازد.

مقدمه

از جمله مقدمات و لوازم مورد نیاز برای حرکت در مسیر پیشرفت، تعامل سازنده نهادهای دولتی برای تصمیم‌گیری و عملیاتی کردن سیاست‌هاست. ارتباط منطقی برای دستیابی به توافق‌های دو یا چندجانبه منجر به هم‌افزایی می‌شود، ولی تکیه بر اختلافات و یا داشتن روحیه خودرأیی به تفرق و بی‌ثمر گشتن تلاش‌ها می‌انجامد.

در نظام‌های سیاسی دنیا، قوه مقننه مردمی‌ترین قوه به حساب می‌آید؛ چراکه این قوه با آرای مستقیم مردم شکل گرفته و تجلی حاکمیت یکپارچه ملت بر سرنوشت اجتماعی خویش است. قوه مقننه متشکل از نمایندگان منتخب است که باعث می‌شود مردم به‌صورت غیرمستقیم، در قانونگذاری‌ها و تصمیم‌گیری‌ها ایفای نقش کنند.

مجلس در نظام جمهوری اسلامی ایران، از اهمیت ویژه و والایی برخوردار بوده و محور بسیاری از تصمیم‌گیری‌ها، قانونگذاری‌ها و برنامه‌ریزی‌هاست و چراغ هدایت دولت و ملت را برعهده دارد. مجلس پایگاه اساسی نظام و جامعه و مایه حضور و مشارکت واقعی مردم در تصمیم‌گیری‌ها و مظهر اراده ملی است.

همچنین قوه مجریه در جمهوری اسلامی ایران بخش مهمی از ساختار سیاسی نظام است که بدنه اصلی اجرایی حکومت به حساب می‌آید. رئیس‌جمهور در کشور ما براساس آرای مستقیم مردم انتخاب می‌شود و از این رو می‌توان گفت که مردم با انتخاب رئیس قوه مجریه، خواهان عملیاتی شدن سیاست‌ها و برنامه‌های تبلیغ شده در ایام انتخابات توسط وی در چارچوب قوانین موجود هستند.

به‌طور کلی می‌توان گفت که وظیفه مجلس تهیه قوانین و سیاستگذاری‌های دولتی

و کارویژه دولت تدوین شیوه عملیاتی و اجراسازی این قوانین می‌باشد. بنابراین، ارتباط نزدیک دو نهاد اجرایی و تقنینی از اهمیت مضاعفی برخوردار است. اعتقاد و پایبندی به رویکردهای مشورتی و مشارکتی در سیاستگذاری و تعامل سازنده دولت و مجلس شورای اسلامی می‌تواند مشروعیت دولت را ارتقا بخشد و دستیابی به اهداف را با هزینه‌های کمتری میسر گرداند. اما متأسفانه یکی از مشکلات جدی عرصه سیاستگذاری کشور، دوری از رویکردهای مشارکتی و همگرایانه می‌باشد. امری که بدون شک می‌تواند ضرر و زیان‌های فراوانی را برای کشور به‌همراه داشته باشد.

۱. وظایف مجلس و دولت در نظام جمهوری اسلامی

قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران در تدوین روابط قوای سه‌گانه علاوه‌بر توجه به ضرورت استقلال قوا برای تأمین اهداف کلی نظام، مراتبی از ارتباط متقابل توأم با نظارت، بین قوای حاکم را نیز پیش‌بینی کرده است. بهترین منبع برای آگاهی از وظایف و اختیارات قوا، نیز قانون اساسی می‌باشد. در ادامه تلاش شده است تا کارویژه‌های هر قوه مورد بحث و بررسی قرار گیرد.

مهمترین وظیفه قوه مقننه در دو حوزه قانونگذاری و نظارت است. تصمیمات نمایندگان مجلس در امر قانونگذاری از یک‌سو و نظارت آنها بر اقدامات دولت از سوی دیگر، بسان آینه‌ای است که اراده و خواست عمومی را به نمایش می‌گذارد.

از مهمترین وظایف مجلس شورای اسلامی، اختیار وضع و تفسیر قوانین در حوزه‌های مختلف می‌باشد. وظیفه محوری دیگر قوه مقننه، بحث نظارت است که در

قالب نظارت تأسیسی (نظارت بر تشکیل دولت و رأی اعتماد به وزیران)، نظارت اطلاعاتی (شامل سؤال از وزیر و رئیس‌جمهور و تحقیق و تفحص از سازمان‌ها و وزارتخانه‌ها)، نظارت استصوابی (نظارت بر معاهدات و قراردادهای بین‌المللی)، نظارت مالی (نظارت بر تدوین و اجرای بودجه) و نظارت سیاسی (نظارت بر مسئولیت سیاسی اعضای قوه مجریه)، تجلی می‌یابد.

همچنین طبق فصل نهم قانون اساسی، یعنی اصول یکصد و سیزدهم تا یکصد و پنجاه و یکم، وظایف و اختیارات معینی به رئیس‌جمهور کشور اعطا شده است. در این باره می‌توان وظایف قوه مجریه را در قالب اداره امور عالی‌ه کشور (شامل مسئولیت اجرای قانون اساسی، امضای قراردادهای بین‌المللی و ...)، ریاست امور اجرایی کشور، تصویب لوایح و ارسال به قوه مقننه، تصویب آیین‌نامه‌های اجرایی و نظارت بر عملکرد دستگاه‌های اجرایی دانست.

همان‌گونه که مشاهده می‌گردد طبق قانون اساسی وظایف مهمی برعهده قوه مقننه و مجریه گذاشته شده است. از طرفی دیگر ناگفته پیداست که اصولاً هریک از این قوا نمی‌توانند همانند یک جزیره به‌صورت کاملاً مستقل از یکدیگر عمل نمایند و ضرورت دارد برای پیشبرد هرچه بهتر اهداف نظام، بین قوای سه‌گانه (علی‌الخصوص قوای مقننه و مجریه) تعامل و همکاری نزدیکی وجود داشته باشد و دقیقاً از همین جاست که برخی مشکلات و عدم هماهنگی‌های بین قوا ایجاد می‌گردد. به همین دلیل می‌باشد که در زمان‌های مختلف، مقامات نظام جمهوری اسلامی (علی‌الخصوص رهبر معظم انقلاب) تأکید ویژه‌ای بر هماهنگی و همکاری دو قوه داشته‌اند.

۲. بیانات مقام معظم رهبری درباره همکاری قوا

تعامل و همکاری بین دو قوه مقننه و مجریه، از جمله موضوعات مهمی می‌باشد که همواره مورد تأکید رهبری بوده است. یکی از دلمشغولی‌های معظم‌له ارتباط نزدیک دولت و مجلس می‌باشد. در ادامه به برخی از فرمایشات ایشان که در برهه‌های زمانی مختلف و در دولت‌های گوناگون بیان شده است اشاره می‌شود تا اهمیت این موضوع بهتر درک شود.

- در خرداد ۱۳۷۳، معظم‌له در دیدار نمایندگان مجلس از لزوم همکاری بین دولت و مجلس صحبت می‌کنند و اینکه اگر نمایندگان مردم، دولت‌ها را کمک نکنند، دولت‌ها نمی‌توانند موفقیتی در تحقق خواسته‌ها و برنامه‌های ملت داشته باشند.^۱

- رهبری در سال ۱۳۸۰ در جمع کارگزاران نظام از اختلافات بی‌اساس بی‌مبنا بین مسئولین به‌عنوان یکی از مشکلات اساسی کشور یاد می‌کنند و تأکید می‌کنند که با اتحاد و همدلی کارهای بزرگی می‌توان انجام داد. رهبری در ادامه بیان می‌کنند که حتماً برای اختلافات باید راه‌حل‌هایی پیدا نمود تا بتوان کارها و امورات جامعه را به نحو مطلوبی پیش برد.^۲

- در جمع کشاورزان در سال ۱۳۸۰، ایشان راه‌حل مشکلات کشور را همکاری و تعامل قوا می‌دانند و بیان می‌کنند که علاج دردهای کشور این است که قوای سه‌گانه

۱. بیانات مقام معظم رهبری در جمع نمایندگان مجلس شورای اسلامی،

<http://farsi.khamenei.ir/FA/Speech/detail.jsp?id=730311A>.

۲. بیانات مقام معظم رهبری در دیدار با کارگزاران نظام،

<http://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=10881>

با وحدت کلمه و با همکاری با یکدیگر، برنامه‌های منظم و مرتبی را برای رسیدن به هدف‌های مشخص تعقیب کنند و قوای سه‌گانه هرگز نباید یکدیگر را تضعیف کنند.^۱

- ایشان در دیدار هیئت دولت در شهریورماه سال ۱۳۸۳ به دولت و مسئولین توصیه می‌کنند که از مناقشات بی‌حاصل پرهیز کنند، البته این موضوع به معنای اینکه قوا به وظایف خود عمل نکنند نمی‌باشد، بلکه تذکر، سؤال و نظارت حق مسلم مجلس شورای اسلامی می‌باشد، اما تنها نقد منصفانه و پاسخگویی منصفانه به نقد، به تقویت نظام جمهوری اسلامی کمک می‌کند و نباید نقد را با مناقشات و بگومگوهای لفظی اشتباه گرفت.^۲

- در شهریورماه ۱۳۸۶ در دیدار با هیئت دولت ضمن اشاره به این نکته که رابطه و تعامل قوه مجریه با دو قوه مقننه و قضائیه رابطه خوبی است؛ توصیه می‌کنند که این تعامل و روابط باید در بدنه تقویت شود. ایشان در ادامه بحث خود بیان می‌کنند که مهم این است که روح تعامل، توافق و سازگاری بر هر سه دستگاه حاکم باشد و این حرف بدین معنا است که دولت و مجلس باید از اختیاراتی که قانون اساسی به آنها اعطا نموده، حداکثر استفاده را در قبال سایر قوا بکنند.^۳

۱. بیانات مقام معظم رهبری در دیدار جمعی از کشاورزان،

<http://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=3100>

۲. بیانات مقام معظم رهبری در دیدار با اعضای هیئت دولت،

<http://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=3247>

۳. بیانات مقام معظم رهبری در دیدار با اعضای هیئت دولت،

<http://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=3398>

- مقام معظم رهبری در پیام خود به مناسبت آغاز به کار مجلس هشتم در تاریخ ۱۳۸۷/۳/۷، درباره تعامل دولت و مجلس تأکید می‌کنند که دو عنصر نظارت و همکاری صمیمانه، در تعامل با قوای دیگر، باید دو بخش تفکیک‌ناپذیر باشند. رهبر انقلاب در سخنرانی خود تأکید می‌کنند که در صورت بروز اختلاف بین دو قوه، کارشناسانی از دوطرف، گره را بگشایند و راه درست را پیش پای هر دو طرف باز کنند.^۱

- در دیدار هیئت دولت با ایشان در سال ۱۳۸۷ نیز بیان می‌دارند که در تعامل دولت و مجلس شورای اسلامی، ممکن است مشکلات و اختلافاتی پیش بیاید و در صورت وقوع چنین امری بایستی هر دو قوه صبر و بردباری داشته باشند و تلاش نمایند تا اختلافات را حل نمایند.^۲

- ایشان در روز اول فروردین‌ماه ۱۳۸۹ در حرم رضوی تأکید می‌کنند که دو قوه باید در حیطه وظایف و اختیارات خود عمل نمایند و باید ارتباط و تعامل نزدیکی با هم داشته باشند.^۳

- معظم‌له در دیدار هیئت دولت سال در سال ۱۳۹۰، بر تشکیل جلسه رؤسای قوا تأکید می‌کنند؛ چراکه جلسات رو در رو و حضوری باعث حل سریع‌تر و بهتر مشکلات می‌شود. ایشان همچنین بیان می‌کنند که در صورت ایجاد اختلاف، قوا

۱. پیام مقام معظم رهبری به مناسبت آغاز هشتمین دوره مجلس شورای اسلامی،

<http://farsi.khamenei.ir/FA/Message/detail.jsp?id=870307A>

۲. بیانات مقام معظم رهبری در دیدار با اعضای هیئت دولت،

<http://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=3661>.

۳. بیانات مقام معظم رهبری در اجتماع زائران حرم مطهر رضوی،

<http://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=9054>

همدیگر را متهم نکنند و تلاش کنند تا با تأمل در رفتار سیاسی خود، در صورت لزوم، عملکرد خود را اصلاح نمایند.^۱

- مقام معظم رهبری در دیدار با اعضای کمیسیون کشاورزی، آب و منابع طبیعی مجلس شورای اسلامی در اردیبهشت ۱۳۹۰، به اتخاذ رویکرد هماهنگ دو قوه برای پیشبرد امور تأکید و بیان می‌کنند که نباید این فکر در بین مسئولین دو قوه وجود داشته باشد که حتماً رویکرد دولت و مجلس، باید دو رویکرد جداگانه باشد و هرکدام از این دو قوه، استقلال خود را در نفی دیگری بدانند در حالی‌که با رویکرد مشترک دولت و مجلس مسائل حل می‌شوند.^۲

- ایشان در دیدار هیئت دولت در شهریورماه سال ۱۳۹۱ ضمن توصیه به لزوم وحدت و انسجام ملی، بیان می‌کنند که حوزه‌های مسئولیت، مشخص است؛ یکی از قوا باید قانون بگذارد، یکی باید اجرا کند، یکی سیاست‌ها را تنظیم کند، یکی عملیاتی کند. هر دو قوه باید با هم هماهنگ عمل کنند و نباید تعامل قوا با یکدیگر را دست‌کم بگیریم.^۳

با بررسی بیانات رهبری می‌توان گفت که ایشان بر موارد زیر تأکید داشته‌اند:

- یکی از مشکلات اساسی کشور، اختلافات بی‌اساس و بی‌مبنا بین مسئولین می‌باشد،

۱. بیانات مقام معظم رهبری در دیدار با اعضای هیئت دولت،

<http://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=17106>

۲. بیانات مقام معظم رهبری در دیدار با اعضای کمیسیون کشاورزی مجلس شورای اسلامی،

<http://farsi.khamenei.ir/news-content?id=12224>

۳. بیانات مقام معظم رهبری در دیدار با اعضای هیئت دولت،

<http://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=20831>

- برای اختلافات باید با همدلی و اتحاد راه‌حلهایی پیدا نمود تا بتوان امورات جامعه را به‌نحو مطلوبی پیش برد،
 - راه علاج دردهای کشور این است که قوای سه‌گانه با وحدت و همکاری، برنامه منظمی را برای رسیدن به اهداف مشخصی پیگیری نمایند،
 - در صورت بروز اختلاف، کارشناسانی از هر دو قوه گره را بگشایند و راه را پیش پای هر دو طرف باز نمایند،
 - با رویکرد مشترک، مشکلات کشور حل می‌شوند و نباید هرکدام از این دو قوه استقلال خود را در نفی دیگری بدانند،
 - اختلافات مجلس و دولت و علنی شدن آن، تأثیرات نامطلوبی بر روی شهروندان جامعه خواهد داشت.
- همان‌گونه که ملاحظه می‌شود از دغدغه‌های همیشگی رهبری تعامل و همکاری دو قوه می‌باشد و ایشان در فواصل زمانی و در دولت‌های مختلف بر روی این امر تأکید داشته‌اند. اما ارتباط دولت و مجلس در طول سال‌های بعد از انقلاب فراز و فرودهای بسیاری را تجربه کرده است.

۳. ارتباط مجلس با دولت‌های نهم و دهم

با نگاهی به گذشته با قاطعیت می‌توان اذعان نمود که دوری از اتخاذ تصمیمات جمعی و مشارکتی و عدم بهره‌مندی از مشورت متقابل، بین دو قوه به‌وفور دیده می‌شود. به‌عبارت بهتر، در دوره‌هایی اختلافات بین نهاد اجرایی و تقنینی چنان بالا گرفته و شکاف

بین این دو نهاد به قدری گسترده شده که می‌توان گفت این نهادها به جای هم‌افزایی برای پیشبرد امور، بیشتر باعث بی‌اثر و خنثی نمودن اقدامات همدیگر شده‌اند.

ناگفته پیداست که در این شرایط اختلاف سلیقه و نظر به مشکلات حاد حل نشدنی تبدیل می‌شوند و نه تنها گرفتاری‌ها و نارسایی‌های موجود حل نخواهند شد، بلکه مسائل جدیدی نیز به وجود خواهد آمد. امری که باعث می‌شود کارآمدی سیستم آسیب ببیند و مهمتر این که از اعتبار و مشروعیت نظام کاسته گردد و امورات مردم نیز بر زمین ماند.

در ادامه این مطلب تلاش شده تا ذیل چند سرفصل، تعامل مجلس شورای اسلامی و دولت مورد بررسی قرار گیرد. نگاه آماری زیر منطبق بر عملکرد یک‌ساله مجلس نهم در قبال دولت دهم می‌باشد. همچنین تلاش شده است تا برای درک بهتر مطلب، شواهدی از عملکرد و ارتباط مجلس هشتم با دولت نهم ارائه گردد.^۱

۳-۱. نگاهی آماری به تعامل مجلس و دولت

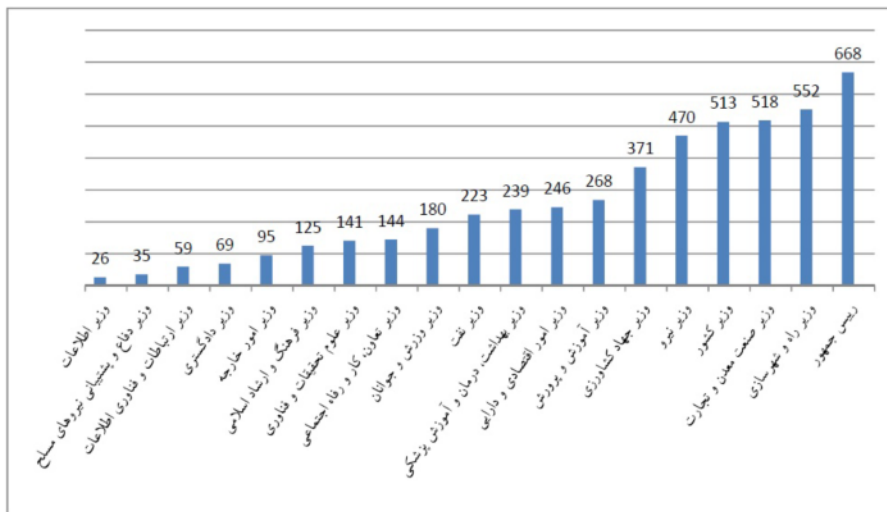
۳-۱-۱. تذکر به وزرا و رئیس‌جمهور

براساس آمار منتشر شده در سال اول مجلس نهم، نمایندگان مجلس شورای اسلامی، ۴۹۴۳ مرتبه به اعضای کابینه تذکر داده‌اند. بیشترین تذکر را رئیس‌جمهور دریافت کرده است و کمترین آن را وزیر اطلاعات دریافت نمود (نمودار ۱).

۱. آمار فوق از گزارش «اقدامات نظارتی مجلس شورای اسلامی»، منتشر شده توسط معاونت نظارت مجلس، استخراج شده است.

نمودار ۱. تذکرات نمایندگان مجلس شورای اسلامی به کابینه

بیشترین تذکرات در حوزه‌هایی چون قیمت کالاهای اساسی، راه‌سازی، پرداخت مطالبات و حقوق بازنشستگان، تقسیمات کشوری، استخدام آموزشیاران نهضت سوادآموزی و معلمان پیش‌دبستانی، احداث سد و تأمین آب بوده است.

۳-۱-۲. تعلل در تصویب آیین‌نامه‌های اجرایی

مجلس شورای اسلامی در اولین سال دوره نهم، ضمن وضع قوانین مختلف، لزوم تهیه و تصویب ۲۲ فقره آیین‌نامه اجرایی و سایر مقررات را توسط هیئت وزیران حکم کرده است. اما از این تعداد، ۱۶ مقرر مربوط به ۶ قانون با پایان مهلت مقرر تصویب نشده بود (پیوست یک).

همچنین براساس قوانین مصوب دوره هشتم مجلس، دولت موظف به تصویب ۳۱۸

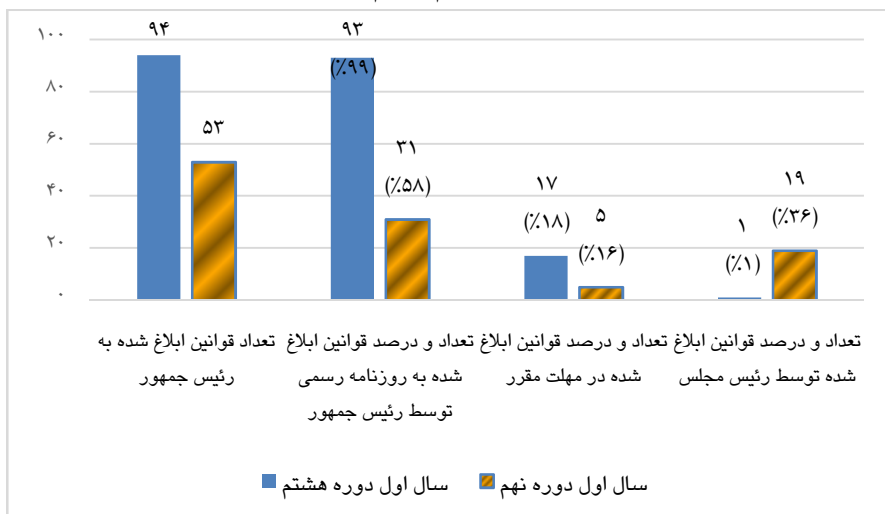
آیین‌نامه بوده که ۱۶۹ فقره از آنها به تصویب نرسید و از ۸۳ فقره آیین‌نامه مربوط به قانون برنامه پنجم توسعه، ۴۱ مورد از آن نیز تصویب نشده است (پیوست دو).

۳-۱-۳. تأخیر در ابلاغ و انتشار قوانین

بنابر اصل یکصد و بیست و سوم قانون اساسی «رئیس‌جمهور موظف است مصوبات مجلس یا نتیجه همه‌پرسی را پس از طی مراحل قانونی و ابلاغ به وی امضا کند و برای اجرا در اختیار مسئولان بگذارد». تکلیف رئیس‌جمهور در این اصل مهلت ندارد و مستند به عمومات اصولی و حقوقی، امر بدون مهلت بر «فوریت» دلالت دارد. در طول دولت‌های نهم و دهم جمعاً ۶۵۹ قانون به رئیس‌جمهور ابلاغ شد که بررسی‌ها نشان می‌دهد از این میان تنها ۷۲ قانون (حدود ۱۱ درصد) در مهلت قانونی به روزنامه رسمی ابلاغ شده است. رئیس‌دولت‌های نهم و دهم در ابلاغ قوانین ۵۹۴۹ روز تأخیر داشته است. یعنی به‌صورت متوسط بیش از ده روز برای هر قانون. در سال اول مجلس نهم، جمعاً ۵۳ قانون به رئیس‌جمهور ابلاغ شده که رئیس‌جمهور ۵ فقره از این قوانین را در مهلت قانونی پنج‌روزه و ۲۶ قانون را با تأخیر به روزنامه رسمی ابلاغ نموده است. ۱۹ قانون نیز با توجه به گذشت مدت زیادی از اتمام مهلت قانونی، توسط رئیس‌مجلس ابلاغ شده است (نمودار ۲).

نمودار ۲. مقایسه تعداد و درصد قوانین ابلاغ شده در سال‌های اول دوره‌های هشتم و نهم مجلس

مطابق این گزارش، روند استنفاف رئیس‌جمهور از ابلاغ قوانین در دولت دهم رشد فزاینده‌ای داشته به طوری که با یک مقایسه تطبیقی سال‌های اول دوره‌های هشتم و نهم مجلس، خودداری رئیس‌جمهور در ابلاغ و انتشار قوانین از ۱ درصد به ۳۶ درصد افزایش داشته است (جدول ۱).

جدول ۱. مقایسه تعداد و درصد قوانین ابلاغ شده به روزنامه رسمی در سال‌های اول دوره‌های هشتم و نهم مجلس

ردیف	عنوان	سال اول دوره هشتم	سال اول دوره نهم
۱	تعداد قوانین ابلاغ شده به رئیس‌جمهور	۹۴	۵۳
۲	تعداد و درصد قوانین ابلاغ شده به روزنامه رسمی توسط رئیس‌جمهور	۹۳ (٪۹۹)	۳۱ (٪۵۸)
۳	تعداد و درصد قوانین ابلاغ شده در مهلت مقرر	۱۷ (٪۱۸)	۵ (٪۱۶)
۴	تعداد قوانین ابلاغ شده توسط رئیس مجلس (به‌علت عدم ابلاغ رئیس‌جمهور)	۱ (٪۱)	۱۹ (٪۳۶)

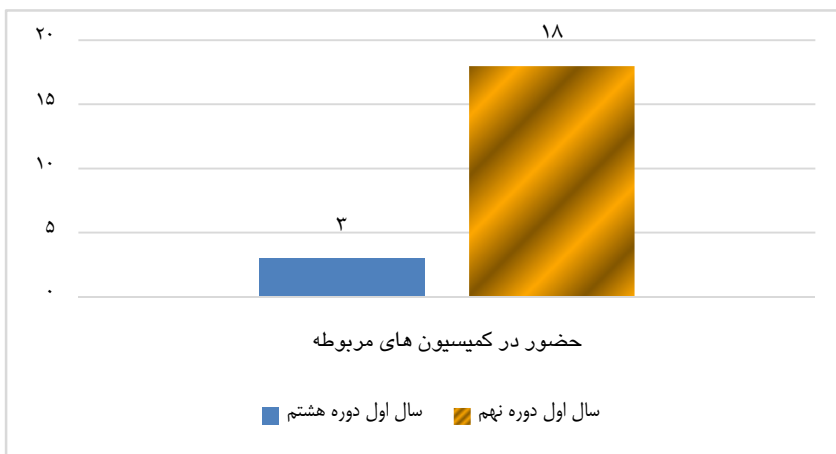
همچنین لازم به یادآوری می‌باشد که با لحاظ برخی مشکلات اجرایی، مجلس شورای اسلامی در ماده یکم قانون مدنی مهلت پنج‌روزه‌ای را برای ابلاغ قانون به دستگاه‌های اجرایی و صدور دستور انتشار آن در روزنامه رسمی به رئیس‌جمهور داده است و البته با پیش‌بینی موارد احتمالی استنکاف رئیس‌جمهور از انجام این وظیفه قانونی، رئیس مجلس را مکلف نموده تا در صورتی که رئیس‌جمهور ظرف مهلت مذکور به وظیفه خویش عمل نکرد، شخصاً قانون را برای انتشار به روزنامه رسمی بفرستد. در این مدت رئیس مجلس مستند به تبصره ماده یکم قانون مدنی و با گذشت زمان نسبتاً زیادی از استنکاف رئیس‌جمهور، ۶۸ قانون را برای انتشار و لازم‌الاجرا شدن به روزنامه رسمی فرستاد. (پیوست سه).

۴-۱-۳. حضور وزرا و مسئولان اجرایی در مجلس

در سال اول دوره نهم مجلس شورای اسلامی، مسئولان اجرایی کشور جدای از حضور در کمیسیون‌های مربوطه، ۱۸ مورد با حضور در صحن علنی مجلس شورای اسلامی به ارائه گزارش راجع به حوزه کاری خود پرداخته‌اند. در مقایسه با سال اول دوره هشتم مجلس شورای اسلامی که مسئولان اجرایی کشور سه بار در صحن علنی مجلس حضور یافتند حضور مسئولان اجرایی در سال اول مجلس نهم ۶ برابر شده است (نمودار ۳).

نمودار ۳. میزان حضور مسئولان اجرایی در کمیسیون‌های مربوطه در سال‌های اول دوره‌های هشتم و نهم مجلس

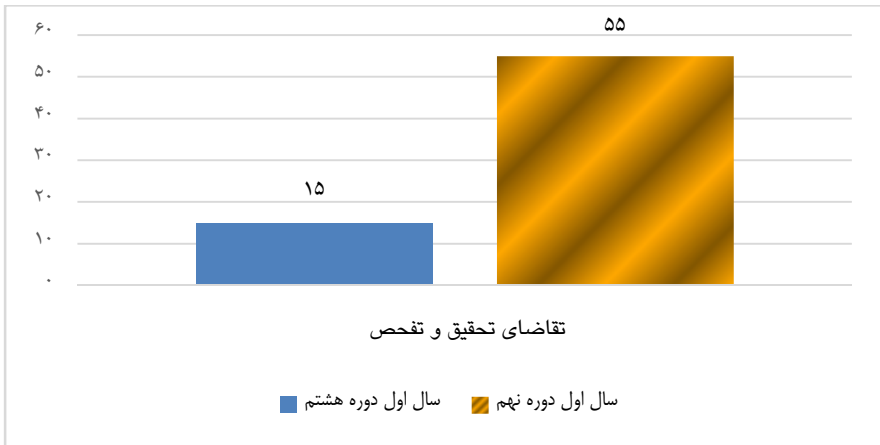

۵-۱-۳. افزایش تحقیق و تفحص از نهادهای دولتی

در سال اول دوره نهم مجلس شورای اسلامی، ۵۵ تقاضای تحقیق و تفحص به هیئت رئیسه تقدیم شده که از این تعداد، ضرورت انجام هشت فقره در صحن علنی مجلس شورای اسلامی به تصویب رسیده است. از ۵۵ مورد تحقیق و تفحص ارائه شده نمایندگان، در ۲۹ مورد از موضوعات، قبلاً از سایر ابزارهای نظارتی از جمله تذکر و سؤال استفاده شده بود. همچنین در مقایسه با سال اول دوره هشتم که ۱۵ تحقیق و تفحص تقاضا شده بود، افزایش ۷/۳ برابری تقاضاهای تحقیق و تفحص صورت گرفته است (نمودار ۴).

نمودار ۴. میزان تحقیق و تفحص از نهادهای دولتی در سال‌های اول

دوره هشتم و نهم مجلس

برخی از این موضوعات تحقیق و تفحص در سال اول هر دوره مجلس مشترک

بوده است که از جمله این موضوعات می‌توان به عملکرد جمعیت هلال احمر، نظام بانکی کشور، بانک مرکزی، سازمان تأمین اجتماعی، وزارت آموزش و پرورش، استانداری‌ها و فرمانداری‌ها، سازمان میراث فرهنگی، واردات کالاها و اقلام استراتژیک، تنظیم بازار و عملکرد صندوق بازنشستگی کشوری و صنایع مس ایران اشاره کرد.

۳-۱-۶. بررسی و تطبیق مصوبات دولت با قوانین

در هیئت بررسی و تطبیق مصوبات دولت با قوانین، از آغاز دوره نهم تا پایان سال ۱۳۹۱، تعداد ۷۱۸ فقره مصوبه دولت مورد بررسی قرار گرفته که همه یا بخشی از ۱۹۳ مورد از این مصوبات، مغایر با قانون شناخته شده که نسبت به قبل افزایش یافته است.

۳-۲. آسیب‌شناسی ارتباط دولت و مجلس

با توجه به آمارهای ارائه شده می‌توان گفت که ارتباط و تعامل مجلس و دولت به هیچ‌وجه مطلوب نبوده است و نقدهای جدی می‌توان بر آن وارد دانست. بدون شک بخشی از مشکلات ایجاد شده در طول چند سال اخیر نیز ناشی از همین عدم هماهنگی مهمترین نهادهای کشور بوده است.

درواقع به نظر می‌رسد رویکردی واگرایانه و خنثی‌کننده تلاش‌ها بر روابط دولت و مجلس حکمفرما بوده است. این رویکرد بازی با «حاصل جمع صفر» می‌باشد که فرض را بر این می‌گذارد که تنها راه برای آنکه یک طرف بتواند به آنچه می‌خواهد دست یابد این است که تلاش‌های طرف مقابل برای دستیابی به اهدافش را سد نماید.

در این روش، رویکرد نهادها را می‌توان مبتنی بر این جمله بیان نمود که «آنچه آن نهاد می‌خواهد، زمانی که آن نهاد می‌خواهد و به شیوه‌ای که آن نهاد می‌خواهد». در این روش تلاش می‌گردد تا گزینه‌های در دسترس طرف‌های مذاکره را با تهدید، بلوف و تقاضای امتیاز محدود نمود. اما در بسیاری از مواقع و محیط‌ها، مواجهاتی که بر اثر این رویکرد حاصل می‌شود از دادگاه‌ها (یا دیگر حرکت‌های دفاعی) سر در می‌آورند که معمولاً به نتایج ایدئال منتهی نمی‌شود و سبب‌ساز ایجاد مشکلات و معضلات جدیدی نیز خواهد شد.

همچنین حاکم بودن این رویکرد واگرایانه، موجب کاهش مشروعیت، از دست رفتن اعتماد متقابل بین دو قوه و اعتبار نهادها در نزد مردم خواهد شد و در فقدان مشروعیت، افراد زیادی (فعالانه یا منفعلانه) از تبعیت از موافقتی که حاصل کار نمایندگانشان است، سر باز می‌زنند. به عبارت بهتر، استفاده از این رویکرد باعث افزایش اختلافات می‌شود و هزینه و مشکلات فراوانی را بر دوش جامعه تحمیل خواهد نمود.

به نظر می‌رسد گزینه مطلوب و منطقی‌تر این می‌باشد که روش‌های واگرایانه جای خود را به استفاده از رویکردهای همگرایانه‌تر با تعاملات سازنده‌تر بدهند.

۴. چشم‌انداز آینده

در این بخش تلاش شده است ضمن بررسی مواضع رؤسای دو قوه در باب تعامل و هماهنگی برای پیشرفت امور، نگاهی به اهمیت رویکردهای جمعی در تصمیم‌گیری و اجرای سیاست‌ها در حوزه‌های مختلف نیز داشته باشیم.

۱-۴. نگاه رؤسای دو قوه به تعامل دولت و مجلس

در عرصه سیاستگذاری عمومی، ذینفعان و تصمیم‌سازان در فرآیندی بی‌پایان تلاش می‌کنند تا بر نحوه تفکر و رفتار یکدیگر تأثیر بگذارند. گاه این روش از طریق عدم همکاری و عدم توجه به خواسته‌ها و برنامه‌های طرف مقابل عملی می‌شود که در قسمت‌های قبل درباره این موضوع توضیح داده شد.

اما بدون شک مطلوب‌ترین روش، بنیان نهادن روابط بین قوه مجریه و مقننه براساس رویکرد همگرایی و تلاش برای هم‌افزایی اقدامات برای نیل به نتایج مطلوب‌تر است که نه‌تنها باعث پیشبرد امور بلکه نویددهنده و ترسیم‌کننده چشم‌اندازی مثبت برای حل مشکلات نیز می‌باشد. امری که به نظر می‌رسد رؤسای دو قوه نیز به اهمیت آن واقف و تأکید ویژه‌ای بر آن داشته‌اند.

رئیس‌جمهور در نشست مشترک با نمایندگان مجلس در مجموعه بهارستان در روز ۲۳ تیرماه ۱۳۹۲ سخنانی را بیان کرد که می‌تواند به‌عنوان الگویی سرلوحه کار هر دو نهاد قرار گیرد و درصورت عملیاتی شدن بالطبع باعث همگرایی بیشتر این نهادها خواهد گردید. بخشی از سخنان ایشان به قرار زیر می‌باشد:

- مجلس نماد مهم مردمسالاری است و تک‌تک نمایندگان به‌عنوان نماینده کل ملت ایران هستند. دولت آینده به مجلس شورای اسلامی به‌عنوان یک نهاد مهم و تأثیرگذاری که امام فرمود عصاره فضایل یک ملت است، می‌نگرد.

- مصوبات مجلس به‌عنوان نهاد قانونگذاری که محصول کار آنها پس از تأیید شورای نگهبان است برای همه از جمله دولت آینده لازم‌الاتباع خواهد بود.

- دولت قوی در کنار مجلس قوی خواهد بود و اقتدار مجلس قبل از آنکه منافعش برای مجلس باشد، برای دولت خواهد بود.
- قانون مجلس، نظارت مجلس، نقد مجلس، سؤال مجلس و حتی اگر لازم بود استیضاح مجلس را بر دیده منت می‌گذاریم؛ مبنای همه ما برای همکاری، همراهی با یکدیگر است. همراهی و همکاری دو قوه مهم تقنین و اجرا بر مبنای قانون اساسی است و فصل ششم از آن مربوط به مجلس و فصل نهم از آن دولت است.
- فصل نهم قانون اساسی از اصل یکصد و سیزدهم تا اصل یکصد و چهل و دوم نیز وظایف قوه مجریه، رئیس‌جمهور، وزرا و هیئت وزیران را به خوبی تبیین کرده و نه دولت جایگزین مجلس می‌شود و نه مجلس جایگزین دولت؛ این دو برای حل معضلات کشور مکمل یکدیگر خواهند بود.
- طبق قانون اساسی قانونگذاری بر عهده مجلس است و دولت نمی‌تواند به بهانه برنامه مصوبات، آیین‌نامه‌ها و بخشنامه‌ها، قانونی را تدوین کند و برنامه خط‌مشی مصوبات بر عهده دستگاه اجراست.
- همچنین رئیس‌جمهور در روز دوشنبه ۲۱ مرداد ۱۳۹۲، هنگام بررسی صلاحیت وزرای پیشنهادی در مجلس شورای اسلامی درباره ارتباط دولت و مجلس بیان نمودند: «تعامل دولت و مجلس بسیار کارگشا است و مجلس آگاه و پیگیر می‌تواند سلامت و موفقیت قوه مجریه را تضمین نماید».
- همچنین به نظر می‌رسد رویکرد همگرایی و همکاری نیز به‌طور جدی از سوی مجلس شورای اسلامی در دستور کار قرار گرفته است.

رئیس مجلس شورای اسلامی پس از مراسم تحلیف رئیس‌جمهور در کنفرانس خبری بیان نمودند که «دکتر روحانی فرصتی قانونی داشت تا در مدت دو هفته کابینه را معرفی کند، اما خیلی زود این کار را انجام داد و همین امروز اعضای کابینه خود را معرفی کرد که جا دارد از وی تشکر کنم. این روحیه نشان می‌دهد که ان‌شاءالله دولت آینده دولت پرکاری است و از زمان، خوب استفاده می‌کند. امیدوارم در هفته آینده کابینه رأی اعتماد بگیرد و دولت کامل شود تا بتواند مشکلات کشور را با همت و همگرایی بیشتر مرتفع کند».

رئیس مجلس شورای اسلامی در سفر به اصفهان نیز در تاریخ ۱۳۹۲/۵/۳۱ با تأکید بر اینکه انتخابات ریاست‌جمهوری، فضای وحدت را در کشور ایجاد کرده بیان نمود که «توقعات کنونی این است که دولت برخی نابسامانی‌ها را مرتفع کند، از طرف دیگر در مجلس نگاه حمایتی به دولت وجود دارد». همچنین وی با اشاره به تلاش مجلس برای بررسی صلاحیت وزرای پیشنهادی کابینه یازدهم افزودند که: «مجلس به صورتی عمل کرد که کارهای کشور به روال بیفتد و نمایندگان در این رابطه، شرایط کشور را هم لحاظ کردند، از طرف دیگر در زمان بررسی صلاحیت وزرای پیشنهادی بحث‌های جدی در میان نمایندگان ایجاد شد ولی در کل رویکرد بیشتر نمایندگان مجلس حمایتی بود».

۲-۴. الگوی مطلوب ارتباط دولت و مجلس

بدون شک تصمیم‌گیری و اجراسازی تصمیمات براساس رویکردهای همگرایانه و مبتنی بر مذاکره، مباحثه و گفتگو، تأثیر مهمی در حل مشکلات و ساختن آینده‌ای بهتر دارد.

ارتباط دو قوه مقننه و مجریه باید بر مبنای مدیریت فضای تعامل و گفتگو باشد که مستمراً دو طرف شنونده دیدگاه‌های همدیگر باشند و به آن احترام بگذارند تا با اقیانوس‌سازی بتوانند اجماعی بین دیدگاه‌های مختلف ایجاد نمایند. دو قوه باید تلاش کنند تا در پی نزدیک کردن نظرات و افکارشان به همدیگر باشند.

ایجاد فضای تعاملی و گفتگوهای سازماندهی شده درباره موضوعات سیاستی مختلف می‌تواند زمینه شناخت را بهبود بخشد و احترام به اختلاف‌نظرها در چشم‌انداز را افزایش دهد. در غیر این صورت این قابلیت وجود دارد که در اکثر موارد، اختلاف سلیقه و نظر به واکنش شدید یا مواجهه پایدار منتهی شود.

مزایای پویایی‌های مشورت، چانه‌زنی و ایجاد اجماع در عرصه‌های سیاستی به خوبی ثابت شده‌اند. از طرف دیگر، تجربه ثابت نموده که تلاش‌هایی که با دقت برای ایجاد اجماع سازماندهی شده‌اند می‌توانند به دستیابی به نتایج منصفانه‌تر، کارآمدتر، خردمندانه‌تر و پایدارتر منجر شود.

هنگامی که نزاع بر سر موضوعی خاص درمی‌گیرد، راه‌حل‌های احتمالی متعددی وجود دارند. مذاکره برای دستیابی به دستاوردهای متقابل (یا چانه‌زنی جمعی به‌عنوان راهکار ایجاد وفاق)، می‌تواند از طریق ارتقای منافع خود از طریق ابداع بسته‌هایی باشد که منافع طرفین را تضمین می‌کند. در واقع اغلب با توسل به خلاقیت و سختکوشی می‌توان به توافقی دست یافت که با انتخاب مطلوب‌ترین راه‌حل، حداقل بسیاری از ذینفعان درگیر را همراه کرد.

به نظر می‌رسد زمانی روابط دو قوه مقننه و مجریه بر مبنای درستی ساماندهی

خواهد شد که تشریک مساعی مشترکی برای حل مشکلات و ساختن جامعه‌ای بهتر در دستور کار قرار داشته باشد و ضمن اعتقاد به رویکردهای جمعی، مشورتی و مشارکتی، تلاش شود تا اختلافات را مدیریت نموده و با مباحثه، گفتگو و هم‌افزایی تلاش‌ها مسائل را حل کرد.

سخنان حکیمانه رهبر انقلاب درباره رویکرد مشترک مجلس و دولت می‌تواند به‌عنوان چراغ راهنمای تعامل دو قوه باشد. ایشان در این باره می‌فرمایند که:

«**دو عنصر نظارت و همکاری صمیمانه، در تعامل با قوای دیگر، باید دو بخش تفکیک‌ناپذیر باشند. مسئولیت نظارتی مجلس هرگز نباید به دست اهل سپرده شود، اما هرگز هم نباید نظارت مجلس به معنای رقابت با دولت و نشنیدن نیازها و ضرورت‌ها و تنگناهای آن شمرده شود. محور کار و عمل در کشور و نماد داخلی و خارجی نظام جمهوری اسلامی، عمدتاً قوه مجریه است. همه باید به آن کمک کنند و هرگاه دولتی بانشاط بیشتر و همت بالاتر و ارزشگرایی قوی‌تر در صحنه است، این کمک باید مضاعف گردد متقابلاً دولت باید مجلس قانونگذاری را راهنمای عمل خود بداند و به قوانین مجلس، یکسره پایبند باشد و از آن تخلف نکند. بر سر دوراهی‌های اختلاف‌نظر، کارشناسانی از دوطرف، گره را بکشایند و راه درست را پیش پای هر دو طرف باز کنند»^۱.**

۱. پیام مقام معظم رهبری به مناسبت آغاز هشتمین دوره مجلس شورای اسلامی،

نتیجه‌گیری

تعامل سازنده دو نهاد مقننه و مجریه در چارچوب نظام و پایبندی به قانون اساسی تأثیر بسزایی در پیشرفت و توسعه کشور خواهد داشت. بنای روابط دو قوه بر مبنای رویکردهای واگرایانه و عدم استفاده از روش‌های مشارکتی و مشورتی باعث ایجاد چالش‌های اساسی خواهد شد. در این حالت یکی از قوا در پی این خواهد بود که به هر طریق ممکن نظر و دیدگاه خود را بر قوه دیگر تحمیل کند.

پا گرفتن این رویکرد باعث ایجاد اختلافات اساسی، تقابل‌های آشتی‌ناپذیر و بنیان گذاشتن روابط تنش‌آمیز خواهد شد. نکته مهم این است که وقتی یکی از بازیگران کلیدی گفتگو خارج از کنترل است یا به دلایل راهبردی، تصمیم خود را گرفته است، حتی بهترین پیشنهادات طرف مقابل نیز تأثیر چندانی بر نظرات و دیدگاه‌هایش نخواهد داشت.

اما ایجاد فضای تعاملی و گفتگوهای سازماندهی شده درباره موضوعات سیاستی مختلف می‌تواند زمینه شناخت را بهبود بخشد و سبب‌ساز این گردد که تصمیمات معقولانه‌تر و کارآمدتری اتخاذ گردد و همچنین سیاست‌ها با استفاده از روش‌های کم‌هزینه‌تری به اجرا درآیند.

هنگامی که نزاع بر سر موضوعی خاص درمی‌گیرد، راه‌حل‌های احتمالی متعددی وجود دارند. اغلب با توسل به خلاقیت و سختکوشی می‌توان به توافقی دست یافت که با انتخاب مطلوب‌ترین راه‌حل حداقل بسیاری از ذینفعان درگیر را همراه نمود. در این بین در دستور کار قرار دادن رویکردها و روش‌های زیر تا حدود زیادی می‌تواند

تسهیل‌کننده ارتباط منطقی و هماهنگ نهاد اجرایی و تقنینی باشد:

- دوری از خودرأیی و استبداد نظر و تأکید بر رویکردهای مشورتی و مشارکتی در تصمیم‌گیری و عملیاتی نمودن سیاست‌ها.
- بازتعریف منافع و راه‌حل‌ها از طریق ابداع بسته‌هایی که ضمن حل اختلافات، منافع مردم را به طریق بهتری برآورده می‌نماید.
- ارتباط نزدیک‌تر و تحرک بیشتر معاونت پارلمانی برای هماهنگی‌های بهتر.
- برگزاری جلسات مشترک عمومی و تخصصی برای پیشبرد امور و حل اختلافات احتمالی.
- تأکید بر اهمیت و محوریت قانون اساسی و اسناد بالادستی برای تنظیم روابط قوا.
- عدم تضعیف قوا در صورت ایجاد مشکل و اختلاف در حوزه‌های مختلف.
- عدم رسانه‌ای کردن اختلافات که ممکن است باعث صدمه دیدن اعتماد مردم به قوای مختلف و نظام گردد.

پیوست‌ها

پیوست ۱ - فهرست قوانین مصوب سال اول دوره نهم مجلس که همه یا برخی از مقرراتشان تصویب نشد

ردیف	قانون	تاریخ تصویب	قسمت‌های نیازمند به تصویب آیین‌نامه
۱	قانون حداکثر استفاده از توان تولیدی و خدماتی در تأمین نیازهای کشور و تقویت آنها در امر صادرات و اصلاح ماده (۱۰۴) قانون مالیات‌های مستقیم	۱۳۹۱/۵/۱	مواد (۱۳)، (۱۶) و (۱۷)
۲	قانون تعیین تکلیف استخدامی مربیان حق‌التدریس سازمان آموزش فنی و حرفه‌ای کشور به رسمی و پیمانی	۱۳۹۱/۵/۸	تبصره «۳» ماده واحده
۳	قانون اصلاح قانون دریایی ایران	۱۳۹۱/۸/۱۶	تبصره «۱» ماده (۴) و مواد (۲۶) و (۴۶)
۴	قانون جامع خدمات‌رسانی به ایثارگران	۱۳۸۵/۶/۵ (تأیید مجمع: ۱۳۹۱/۱۰/۲)	مواد (۱۱)، (۱۲)، (۲۰)، تبصره «۱» ماده (۲۴)، ماده (۳۲)، تبصره «۲» ماده (۴۵)، ماده (۶۱)، تبصره «۲» ماده (۶۴)، ماده (۶۶)، تبصره «۲» ماده (۶۷) و مواد (۶۸)، (۶۹) و (۷۵)
۵	قانون اصلاح قانون سرباز قهرمان	۱۳۹۱/۱۰/۳	ماده واحده
۶	قانون تمرکز وظایف و اختیارات مربوط به بخش کشاورزی در وزارت جهاد کشاورزی	۱۳۹۱/۱۱/۲۴	ماده (۵)

پیوست ۲ - فهرست مقررات لازم‌التصویب در قانون برنامه پنجم توسعه که توسط دولت تصویب نشد

مهلت تصویب مقرر	موضوع	ماده / تبصره	ردیف
تا پایان سال دوم برنامه	اسناد راهبردی توسعه حوزه‌های آموزش عمومی، تبلیغ و ترویج، پژوهش و آموزش عالی قرآنی کشور	ماده (۴)	۱
تا پایان سال اول برنامه	سند ملی توسعه روابط فرهنگی جمهوری اسلامی ایران در سطح بین‌الملل	ماده (۵)	۲
-	ضوابط استفاده مؤسسات و شرکت‌های دانش‌بنیان از امکانات و تجهیزات پژوهشی و تحقیقاتی، آزمایشگاه‌ها و کارگاه‌ها	تبصره «۱» ماده (۱۷)	۳
-	برنامه تحول بنیادین در نظام آموزش و پرورش کشور	بند «الف» ماده (۱۹)	۴
-	سند راهبردی ارتقای سطح شاخص توسعه انسانی	ماده (۲۴)	۵
-	برنامه زمانبندی‌شده واگذاری فعالیت‌های بنگاهداری صندوق‌های دولتی و همچنین سهام مدیریتی که در ازای مطالبات به صندوق‌ها واگذار می‌شود	جزء «۲» بند «الف» ماده (۲۶)	۶
-	آیین‌نامه اجرایی برقراری و استقرار نظام جامع تأمین اجتماعی چند لایه در کشور	ماده (۲۷)	۷
-	آیین‌نامه ایجاد صندوق‌های بازنشستگی خصوصی	بند «الف» ماده (۲۸)	۸
-	فهرست شاغلان حرف سلامت که مجاز به فعالیت پزشکی در مراکز تشخیصی، آموزشی، درمانی و بیمارستان‌های بخش خصوصی و خیریه نیستند	تبصره «۲» ماده (۳۲)	۹

مهلث تصویب مقررہ	موضوع	مادہ / تبصرہ	ردیف
طی سال اول برنامه	آیین‌نامه اجرایی حمایت از بخش‌های خصوصی و تعاونی برای ایجاد شهرک‌های دانش سلامت	بند «الف» ماده (۳۴)	۱۰
-	تأیید ترکیب اعضا، وظایف و اختیارات شورای عالی بیمه سلامت کشور و ارائه آن به مجلس شورای اسلامی جهت تصویب	تبصره «۳» بند «ب» ماده (۳۸)	۱۱
-	تعیین سهم خانوارهای سایر اقشار متناسب با گروه‌های درآمدی درخصوص سهم بیمه خانوارها	جزء «د» بند «د» ماده (۳۸)	۱۲
ظرف یک سال	آیین‌نامه اجرایی اصلاح نظام پرداخت و فهرست خدمات مورد تعهد بیمه پایه سلامت	بند «ز» ماده (۳۸)	۱۳
تا پایان سال دوم برنامه	آیین‌نامه نظام نظارت و بیمه اجباری تضمین کیفیت تولید و عرضه مواد غذایی در اماکن مربوط	بند «ح» ماده (۳۸)	۱۴
-	سند راهبردی خدمات‌رسانی به رزمندگان	بند «ی» ماده (۴۴)	۱۵
-	تعیین مناطق جنگزده موضوع بند «۲» ماده (۶۸) قانون مدیریت خدمات کشوری	ماده (۶۰)	۱۶
-	نظام تشخیص صلاحیت کارشناسان و مشاوران در دستگاه‌های اجرایی شامل رتبه‌بندی، رسیدگی انتظامی و تعرفه خدمات کارشناسی	ماده (۶۳)	۱۷
-	آیین‌نامه تنظیم رابطه دولت و بخش‌های خصوصی و تعاونی که در راستای اجرای قانون مدیریت خدمات کشوری وظیفه تصدی‌های واگذار شده دولت را برعهده گرفته‌اند	ماده (۶۴)	۱۸

مهلت تصویب مقررہ	موضوع	ماده / تبصره	ردیف
-	برنامه جامع بهره‌وری کشور	ماده (۷۹)	۱۹
-	میزان حق عضویت بانکها و مؤسسات اعتباری در صندوق ضمانت سپرده‌ها	بند «ج» ماده (۹۵)	۲۰
-	آیین‌نامه اجرایی ماده (۱۰۲) قانون برنامه پنجم توسعه درخصوص واگذاری امور اجرایی تنظیم بازار	تبصره «ا» ماده (۱۰۲)	۲۱
-	آیین‌نامه اجرایی موضوع بند «الف» ماده (۱۰۴) قانون برنامه پنجم توسعه درخصوص حمایت از تشکلهای حوزه صادرات غیرنفتی	بند «الف» ماده (۱۰۴)	۲۲
۱۲ ماه پس از تصویب قانون سند ملی راهبرد انرژی کشور (۱۳۹۱/۴/۱۵)	برنامه اجرایی طرح جامع انرژی کشور	تبصره بند «ب» ماده (۱۲۵)	۲۳
تا پایان سال اول برنامه	طرح جامع صیانت از نیروگاه‌های هسته‌ای	بند «الف» ماده (۱۳۵)	۲۴
-	مصادیق امور تخصصی و غیرتخصصی فعالیت‌های سازمان انرژی اتمی ایران و شرکت‌های تابعه و دستگاه‌های وابسته و مقررات مالی، معاملاتی و استخدامی آنها	ماده (۱۳۷)	۲۵
در سال اول برنامه	مقررات و استانداردهای عملیات تولید، فرآوری، ذخیره‌سازی، قرنطینه و بازاررسانی محصولات، نهاده‌ها و کالاهای کشاورزی نوپدید، ارائه خدمات نوین کشاورزی، عاملان و گواهی‌کنندگان فرآیندها	بند «ج» ماده (۱۴۵)	۲۶

مهلت تصویب مقرر	موضوع	ماده / تبصره	ردیف
-	اساسنامه اداره شهر فرودگاهی در محدوده فرودگاه بین‌المللی امام خمینی (ره)	تبصره بند «الف» ماده (۱۶۶)	۲۷
-	آیین‌نامه برخورد با متخلفان از مقررات ملی ساختمان	تبصره بند «الف» ماده (۱۶۸)	۲۸
-	سازوکارها و شاخص‌های لازم به منظور ارتقای نظام برنامه‌ریزی کشور با لحاظ نمودن دو اصل آمایش سرزمین و پایداری محیطی	ماده (۱۸۱)	۲۹
-	آیین‌نامه اجرایی ماده (۱۸۷) قانون برنامه پنجم توسعه درخصوص نحوه تدوین و اجرای برنامه مدیریت یکپارچه زیست‌بومی و حفاظت و بهره‌برداری پایدار از تنوع زیستی زیست‌بوم‌های حساس و شکننده کشور	تبصره «۳» بند «الف» ماده (۱۸۷)	۳۰
در سال اول برنامه	اساسنامه سازمان توسعه و عمران دریا و سواحل	بند «ب» ماده (۱۸۷)	۳۱
-	آیین‌نامه اجرایی برنامه مدیریت زیست‌بومی در زیست‌بوم‌های حساس، به‌ویژه دریاچه ارومیه	بند «الف» ماده (۱۹۱)	۳۲
در سال اول برنامه	آیین‌نامه اجرایی ماده (۱۹۴) قانون برنامه پنجم توسعه درخصوص توسعه روستایی	ماده (۱۹۴)	۳۳
-	دستورالعمل هماهنگی حوزه‌های پدافند غیرعامل و سازمان مدیریت بحران کشور	تبصره ماده (۱۹۸)	۳۴

مهلت تصویب مقرر	موضوع	ماده / تبصره	ردیف
۲ ماه پس از تصویب قانون	آیین‌نامه‌های اجرایی ماده (۲۰۱) قانون برنامه پنجم توسعه در خصوص تقویت بنیه دفاعی کشور	ماده (۲۰۱)	۳۵
تا پایان سال اول برنامه	آیین‌نامه ماده (۲۰۵) قانون برنامه پنجم توسعه در خصوص تحکیم و تقویت امنیت پایدار	ماده (۲۰۵)	۳۶
-	تعیین موارد مستثنا از موافقتنامه‌های موضوع بند «ج» ماده (۲۱۵) قانون برنامه پنجم توسعه که منجر به تغییر حجم عملیات یا تعداد پروژه‌ها می‌شوند	بند «ج» ماده (۲۱۵)	۳۷
-	دستورالعمل مبادله موافقتنامه‌های طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای محرمانه و بخش دفاع	بند «د» ماده (۲۱۵)	۳۸
-	پیشنهاد واگذاری بخشی از اعتبارات هزینه‌ای دستگاه به استان‌ها یا دستگاه‌های دیگر (موضوع ماده (۲۱۶))	بند «ب» ماده (۲۱۶)	۳۹
-	اعتباراتی که براساس قیمت تمام شده موضوع ماده (۱۶) قانون مدیریت خدمات کشوری اختصاص می‌یابد	ماده (۲۱۹)	۴۰
-	هزینه کردن اعتبارات افزایش یافته موضوع بند «ش» ماده (۲۲۴) قانون برنامه پنجم توسعه	بند «ش» ماده (۲۲۴)	۴۱

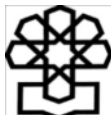
پیوست ۳ - فهرست قوانین ابلاغ شده از سوی رئیس مجلس به روزنامه رسمی در دوره نهم (به علت عدم ابلاغ رئیس‌جمهور)

ردیف	عنوان قانون	تاریخ تصویب	تاریخ ابلاغ به رئیس‌جمهور	مدت زمان تأخیر رئیس‌جمهور	تاریخ ابلاغ به روزنامه رسمی (توسط رئیس مجلس)
۱	قانون موافقتنامه حمل و نقل بین‌المللی جاده‌های کالا و مسافر بین دولت جمهوری اسلامی ایران و دولت جمهوری اسلامی پاکستان	۱۳۹۱/۲/۱۹	۱۳۹۱/۳/۲۳	۱۴	۱۳۹۱/۴/۱۴
۲	قانون اصلاح موادی از قانون آیین‌نامه داخلی مجلس شورای اسلامی	۱۳۹۱/۲/۱۹	۱۳۹۱/۳/۲۴	۱۲	۱۳۹۱/۴/۱۱
۳	قانون موافقتنامه اجتناب از اخذ مالیات مضاعف و جلوگیری از فرار مالیاتی در مورد مالیات‌های بر درآمد و سرمایه و تشریفات (پروتکل) الحاقی مربوط بین جمهوری اسلامی ایران و جمهوری اسلونی	۱۳۹۱/۲/۳۰	۱۳۹۱/۳/۲۷	۱۴	۱۳۹۱/۴/۱۱
۴	قانون افزایش سرمایه جمهوری اسلامی ایران در صندوق اوپک برای توسعه بین‌المللی	۱۳۹۱/۲/۳۱	۱۳۹۱/۳/۲۳	۱۳	۱۳۹۱/۴/۱۱
۵	قانون تمدید مهلت جذب اعتبارات پروژه‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای قانون بودجه سال ۱۳۹۰ کل کشور	۱۳۹۱/۴/۱۴	۱۳۹۱/۴/۲۱	۱۲	۱۳۹۱/۵/۷

ردیف	عنوان قانون	تاریخ تصویب	تاریخ ابلاغ به رئیس‌جمهور	مدت زمان تأخیر رئیس‌جمهور	تاریخ ابلاغ به روزنامه رسمی (توسط رئیس‌مجلس)
۶	قانون عضویت دولت جمهوری اسلامی ایران در مؤسسه منطقه‌ای استانداردها، ارزیابی انطباق، تأیید صلاحیت و اندازه‌شناسی (ریسکام)	۱۳۹۱/۴/۱۴	۱۳۹۱/۵/۴	۱۲	۱۳۹۱/۵/۲۱
۷	قانون حداکثر استفاده از توان تولیدی و خدماتی در تأمین نیازهای کشور و تقویت آنها در امر صادرات و اصلاح ماده (۱۰۴) قانون مالیات‌های مستقیم	۱۳۹۱/۵/۱	۱۳۹۱/۵/۱۶	۱۶	۱۳۹۱/۶/۶
۸	قانون تعیین تکلیف استخدامی مربیان حق‌التدریس سازمان آموزش فنی و حرفه‌ای کشور به رسمی و پیمانی	۱۳۹۱/۵/۸	۱۳۹۱/۵/۲۴	۱۴	۱۳۹۱/۶/۱۲
۹	قانون الحاق یک تبصره به بند «ب» ماده (۲۰) قانون برنامه پنج‌ساله پنجم توسعه جمهوری اسلامی ایران	۱۳۹۱/۵/۱۷	۱۳۹۱/۶/۶	۱۵	۱۳۹۱/۶/۲۶
۱۰	قانون اصلاح ماده (۶۱) قانون الحاق موادی به قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت	۱۳۹۱/۶/۲۱	۱۳۹۱/۷/۸	۱۰	۱۳۹۱/۷/۲۳
۱۱	قانون اصلاح جزء «۱» بند «۲۲» قانون بودجه سال ۱۳۹۱ کل کشور	۱۳۹۱/۷/۲۳	۱۳۹۱/۸/۱	۹	۱۳۹۱/۸/۱۵
۱۲	قانون حمایت از سرمایه‌گذاری‌های عمرانی و تولید ملی و اصلاح قانون بودجه سال ۱۳۹۱ کل کشور	۱۳۹۱/۷/۳۰	۱۳۹۱/۸/۲۲	۱۵	۱۳۹۱/۹/۱۲

ردیف	عنوان قانون	تاریخ تصویب	تاریخ ابلاغ به رئیس‌جمهور	مدت زمان تأخیر رئیس‌جمهور	تاریخ ابلاغ به روزنامه رسمی (توسط رئیس مجلس)
۱۳	قانون الحاق یک تبصره به بند «۴۴» و یک تبصره به بند «۴۵» قانون بودجه سال ۱۳۹۱ کل کشور	۱۳۹۱/۸/۲۳	۱۳۹۱/۹/۱۸	۱۷	۱۳۹۱/۱۰/۱۰
۱۴	قانون رفع موانع اجرای قانون بیمه‌های اجتماعی کارگران ساختمانی و نحوه مجازات متخلفان	۱۳۹۱/۹/۲۹	۱۳۹۱/۱۰/۲۰	۳۳	۱۳۹۱/۱۱/۲۸
۱۵	قانون جامع خدمات‌رسانی به ایثارگران	۱۳۸۵/۶/۵ (تأیید مجمع: ۱۳۹۱/۱۰/۲)	۱۳۹۱/۱۲/۱۴	۹	۱۳۹۱/۱۲/۲۸
۱۶	قانون اصلاح قانون سرباز قهرمان	۱۳۹۱/۱۰/۳	۱۳۹۱/۱۰/۲۰	۱۳	۱۳۹۱/۱۱/۸
۱۷	قانون اصلاح ماده (۵۳) قانون برنامه پنج‌ساله پنجم توسعه جمهوری اسلامی ایران	۱۳۹۱/۱۰/۶	۱۳۹۱/۱۰/۱۳	۸	۱۳۹۱/۱۰/۲۶
۱۸	قانون تمرکز وظایف و اختیارات مربوط به بخش کشاورزی در وزارت جهاد کشاورزی	۱۳۹۱/۱۱/۲۴	۱۳۹۱/۱۲/۱۲	۵۵	۱۳۹۱/۰۲/۱۱
۱۹	قانون حمایت خانواده	۱۳۹۱/۱۲/۱	۱۳۹۱/۱۲/۱۹	۲۶	۱۳۹۲/۱/۲۰

مرکز پژوهش‌ها
مجلس شورای اسلامی

شماره مسلسل: ۱۳۱۹۶

شناسنامه گزارش

عنوان گزارش: آسیب‌شناسی تعامل مجلس با دولت‌های نهم و دهم؛ پیشنهاداتی
برای دولت یازدهم

نام دفتر: مطالعات سیاسی (گروه سیاست داخلی)

تهیه و تدوین: حسن کریمی‌فرد

ناظر علمی: محمدرضا شمس‌ا

متقاضی: معاونت پژوهش‌های سیاسی - حقوقی

ویراستار: حسین صدری‌نیا

واژه‌های کلیدی:

۱. تعامل

۲. دولت یازدهم

۳. مجلس شورای اسلامی

۴. رهبری

تاریخ انتشار: ۱۳۹۲/۶/۲۶